

Софија Николић Попадић
Институт друштвених наука
ORCID: 0000-0002-5938-4462

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА УСЛУГА У ЗДРАВСТВЕНОЈ ЗАШТИТИ*

Пример Немачке

САЖЕТАК: Дигитализација услуга у здравственој заштити са собом носи многобројне изазове. Процес увођења нових технологија може бити веома дуг и релативно компликован. Промене које се односе на целокупан систем неминовно утичу и на однос лекара и пацијената, нарочито у погледу нових начина комуникације и пружања здравствених услуга. Истраживање је посвећено процесу дигитализације услуга у здравственој заштити у Немачкој, као једној од водећих европских држава у погледу финансијских издвајања за здравствену заштиту и доступности здравствених услуга. Анализирани су проблеми који су се јавили на путу дигитализације и начин њиховог решавања. Посебна пажња је посвећена правној регулативи у овој области. Поред потребе за честим прилагођавањем правних прописа, пример Немачке показује да је од пресудног значаја постизање одговарајућег степена сигурности и поверења корисника и пружалаца услуга у нови систем, како би његова имплементација у пракси била ефикаснија. У раду је указано и на последње новине у овој области чија примена се у наредном периоду може очекивати и у другим државама. Нове мере дигитализације ће представљати изазов и за правнике пред којима ће бити задатак

* Рад је примљен 13. 3. 2020, а прихваћен је за објављивање 25. 5. 2020. године.

Рад је написан у оквиру Програма истраживања Института друштвених наука за 2020. годину који подржава Министарство просвете, науке и технолошког развоја.

да прилагоде прописе новим потребама уз проналажење иновативних решења.

Кључне речи: дигитализација, услуге у здравственој заштити, лекари, пацијенти, здравствено осигурање

УВОД

Употреба дигиталних технологија у области пружања здравствених услуга последњих година постаје све доминантнија. Најчешће се истичу добробити дигитализације који се односе на могућност ефикаснијег пружања услуга, њихове веће доступности, као и финансијских предности. Међутим, дигитализација доноси са собом и многобројна питања која се односе на заштиту података, приватности, измене традиционалних начина комуникације и контакта између лекара и пацијената, нових видова давања сагласности путем употребе дигиталних технологија и сл. У циљу подстицања дигитализације здравственог система Светска здравствена организација је донела више докумената, међу којима је потребно навести Резолуцију о дигиталном здравству¹ из 2018. године. Поред тога израђена је Глобална стратегија о дигиталном здравству за период од 2020. до 2024. године.

Предуслов интегрисања нових видова пружања услуга у здравственој заштити је доношење правних прописа који ће омогућити прилагођавање традиционалних система новим тенденцијама. Правна регулатива чини основу имплементације нових мера, али је поред тога неопходно обезбедити и одговарајући ниво сигурности како би корисници стекли поверење у нови систем и прихватили промене. У анализи значаја правних прописа и улоге лекара, пацијената и осигуравајућих друштава у поступку дигитализације услуга у здравственој заштити, потребно је поћи од Немачке која је једна од водећих држава чланица Европске уније када су у питању финансијска издвајања за потребе здравствене заштите² и степен доступности здравствених услуга.

¹ Digital health, The Seventy-first World Health Assembly, WHA71.7, May 2018. Светска здравствена организација је донела упутство за имплементацију мера предвиђених у оквиру резолуције. Детаљније вид.: World Health Organization. (2019). *WHO Guideline: recommendations on digital interventions for health system strengthening*. Преузето 24. 2. 2020. са: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/311941/9789241550505-eng.pdf?ua=1>

² У 2017. години у Немачкој је за здравствену заштиту издвојено 4.300 евра по глави становника, што је знатно више од просека на нивоу Европске уније који је износио 2.884 евра. European Commission, OECD, European Observatory on Health Systems and Policies.

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА УСЛУГА У ЗДРАВСТВЕНОЈ ЗАШТИТИ У НЕМАЧКОЈ

У циљу дигитализације здравствених услуга у Немачкој је донето неколико закона којима су уведене измене, превасходно у Социјалном закону (Sozialgesetzbuch), као и у другим законима из области здравствене заштите и здравственог осигурања. Потребно је нагласити да су се значајне измене односиле на обавезе осигуравајућих друштава које имају веома важну улогу у спровођењу мера дигитализације. Први у низу прописа је Закон о модернизацији законског здравственог осигурања (Gesetz zur Modernisierung der gesetzlichen Krankenversicherung) из 2003. године. Њиме је предвиђено успостављање електронске комуникације између пружалаца здравствених услуга, нарочито у погледу података који се односе на налазе, дијагнозе, извештаје лекара и сл. Такође је прописано увођење електронског рецепта и електронских здравствених картица. Првобитни рок за спровођење измена је био 1. јануар 2006. године. Међутим, процес имплементације је текао знатно спорије. Противљење увођењу електронских здравствених картица од стране лекара је дошло до изражаја на 110. немачким лекарским данима (Deutscher Ärztetag), одржаним у Минстеру 2007. године. У извештају је наведено да увођење електронске здравствене картице представља основ модернизације у комуникацији у оквиру здравственог система, али да истовремено постоји забринутост у погледу утицаја новог система на однос лекара и пацијента. Изражена је бојазан у погледу потенцијалне злоупотребе електронских података и затражена измена предложеног система.³ У оквиру 113. немачких лекарских дана одржаних 2010. године у Дрездену изнет је захтев за обустављање пројекта увођења електронских здравствених картица (Projekt elektronische Gesundheitskarte (eGK)).⁴ Међутим, и поред противљења струке, њихово увођење је започето 2011. године. Питање заштите података је регулисано путем уноса шифрованих података чије дешифровање и читавање је омогућено лекарима и другим медицинским радницима. За приступ подацима је потребна сагласност пацијента и лекара, осим за податке који се односе на хитне случајеве. Предвиђен је систем тзв. двоструког кључа у складу са којим на посебном терминалу у здравственој установи пацијент

(2019). *State of Health in the EU, Germany, Country Health Profile 2019*, 3. Преузето 24. 2. 2020. ca: https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/state/docs/2019_chp_de_english.pdf

³ Beschlussprotokoll des 110. Deutschen Ärztetages vom 15. bis 18. Mai 2007 in Münster, 44–45.

⁴ Beschlussprotokoll des 113. Deutschen Ärztetages in Dresden vom 11. bis 14. 5. 2010, 72.

треба да повеже своју електронску здравствену картицу, а лекар своју професионалну електронску здравствену картицу. Након тога следи давање сагласности путем укуцавања ПИН кода.⁵

Међутим, увођење електронских здравствених картица је текло споро, као и поступак имплементације других мера. У циљу побољшања ситуације, 2015. године је донет Закон о примени сигурне дигиталне комуникације у здравству. Њиме су предвиђене различите мере, као што је увођење подстицаја за online видео консултације које би требало да замене лично присуство пацијента у ординацији код накнадних консултација, контрола, праћења стања пацијента,⁶ као и подстицање на слање лекарских писама/извештаја у електронском облику, и сл. Предвиђено је формирање евиденције података који могу бити коришћени у хитним случајевима, електронског здравственог картона који би обухватио све податке на једном месту, увођење могућности да пацијенти приступе својим подацима и изван лекарске ординације, и др.⁷

Последњи закон о овој области, који је привукао значајну пажњу јавности, донет је у децембру 2019. године. Њиме је уређено унапређење здравствених услуга путем дигитализације и иновација. Предвиђене су различите мере међу којима је и могућност лекара да пацијентима о трошку здравственог осигурања препишу употребу дигиталних здравствених апликација. Прописано је да произвођачи претходно морају да докажу Федералном заводу за лекове и медицинске уређаје да њихове апликације могу побољшати здравствену негу пацијената.⁸ Ова новина је изазвала бројне полемике у јавности и истовремено створила могућност за отварање новог тржишта у области пружања здравствених услуга. Претпоставља се да ће сличне мере бити уведене и у другим државама, нарочито у погледу примене дигиталних апликација. Због тога је потребно указати на значај овог иновативног закона који може представљати полазиште за проналажење правних решења и у другим државама.

⁵ Busse, R., Blümel, M. (2014). Germany: Health system review. *Health Systems in Transition*, Vol. 16, No. 2/2014, 166; Wickramasinghe, N., Bali, R., Suomi, R., Kirn, S. (Eds.). (2012). *Critical Issues for the Development of Sustainable E-health Solutions*. New York: Springer-Verlag, 104–105.

⁶ Gesetz für sichere digitale Kommunikation und Anwendungen im Gesundheitswesen, BGBl. I 2015 Nr. 54, 28. 12. 2015, Art. 1 (para. 291g SGB V).

⁷ Johannes, J. (2018). *Digitalisierung in der Medizin, Wie Gesundheits-Apps, Telemedizin, künstliche Intelligenz und Robotik das Gesundheitswesen revolutionieren*. Berlin: Springer-Verlag, 3–5.

⁸ Gesetz für eine bessere Versorgung durch Digitalisierung und Innovation, BGBl. I 2019 Nr. 49, 18. 12. 2019, Art. 1 (paras: 33a, 139e SGB V).

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Евидентно је да процес дигитализације услуга у здравственој заштити није једноставан и брз. Пример Немачке показује да развијеност система здравствене заштите и довољна финансијска средства нису гарант успешности његовог спровођења. Поред прилагођавања правних прописа неопходно је постићи одговарајући степен сигурности и поверења корисника и пружалаца услуга у нови систем, како би његова имплементација у пракси била ефикаснија. Тенденција све веће укључености дигиталних технологија у пружању здравствених услуга утицаће на однос лекара и пацијента. Увођење видео консултација, дигиталних апликација и сличних мера отвара низ питања као што су одговорности услед погрешног преноса података, техничких сметњи, употребе дигиталних медицинских података од стране неовлашћених лица и сл. Извесно је да ће у будућности примена нових технологија бити све доминантнија, што ће представљати изазов и за правнике пред којима ће бити задатак да прилагоде прописе новим потребама.

ЛИТЕРАТУРА

- Beschlussprotokoll des 110. Deutschen Ärztetages vom 15. bis 18. Mai 2007 in Münster.
- Beschlussprotokoll des 113. Deutschen Ärztetages in Dresden vom 11. bis 14. 5. 2010.
- Busse, R., Blümel, M. (2014). Health Systems in Transition. *Germany: Health system review*, Vol. 16, No. 2/2014.
- European Commission, OECD, European Observatory on Health Systems and Policies. (2019). *State of Health in the EU, Germany, Country Health Profile 2019*, 3. Преузето 24. 2. 2020. са: https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/state/docs/2019_chp_de_english.pdf
- Johannes, J. (2018). *Digitalisierung in der Medizin, Wie Gesundheits-Apps, Telemedizin, künstliche Intelligenz und Robotik das Gesundheitswesen revolutionieren*, Berlin: Springer-Verlag.
- Wickramasinghe, N., Bali, R., Suomi, R., Kirn, S. (Eds.). (2012). *Critical Issues for the Development of Sustainable E-health Solutions*. New York: Springer-Verlag.
- World Health Organization. (2019). *WHO Guideline: recommendations on digital interventions for health system strengthening*. Преузето 24. 2. 2020. са: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/311941/9789241550505-eng.pdf?ua=1>

Propisi

Gesetz zur Modernisierung der gesetzlichen Krankenversicherung, BGBl. I 2003 Nr. 55, 19. 11. 2003.

Gesetz für sichere digitale Kommunikation und Anwendungen im Gesundheitswesen, BGBl. I 2015 Nr. 54, 28. 12. 2015.

Gesetz für eine bessere Versorgung durch Digitalisierung und Innovation, BGBl. I 2019 Nr. 49, 18. 12. 2019.

Digital health, The Seventy-first World Health Assembly, WHA71.7, May 2018.

**DIGITALIZATION OF HEALTHCARE SERVICES
– THE CASE OF GERMANY**

Short Report

Sofija Nikolić Popadić

Institute of Social Sciences

S u m m a r y

The digitization of healthcare services brings many challenges. The process of introducing new technologies can be very long and relatively complicated. Changes that affect the whole system inevitably affect the relationship between physicians and patients, especially with regard to new ways of communicating and providing health services. The research is dedicated to the process of digitization of healthcare services in Germany, as one of the leading European countries in terms of financial allocation for healthcare and the availability of healthcare services. The research is analyzing problems that have arisen in the process of digitization and the potential solutions. Special attention was dedicated to legal regulations in this field. In addition to the need for frequent adaptation of legal regulations, the example of Germany shows that it is crucial to achieve the appropriate level of security and trust of the users and service providers in the new system, in order to make its implementation more effective. The paper also shows the latest innovations in this field, the implementation of which can be expected in other countries in the coming period. The new digitalization measures will also present a challenge for legal practitioners, who will have the task of adapting regulations to suit the new requirements and to find innovative solutions.

Keywords: digitalization, healthcare services, doctors, patients, health insurance